

"SVENSKEINNVANDRING" TIL ØSTFOLD

De fleste kom naturlig nok fra grenselandskapene Dalsland, Norra Bohuslän og Värmland. For disse svenske utkantområdene var siste halvdel av 1800-tallet en økonomisk nedgangtid. Befolkningsvekst og "hemmansklyvning", d.v.s. oppdeling i flere og mindre gårdsbruk, hadde ført til flere småbrukere, husmenn og eiendomsløse tjenestefolk. I 1868 slo kornhøsten feil, og dette gikk selvfølgelig hardest ut over mennesker som hadde det vanskelig fra før. I 1880-årene ble Sverige rammet av en langvarig jordbrukskrise, og utvandringen skjøt fart for alvor.

Den samme perioden var for Østfolds og Haldens vedkommende preget av industrialisering og økonomisk vekst, og for de svenske grenseboerne var det enklere å flytte hit enn å ta det store steget over til Amerika. I 1900 bodde det nesten 50 000 svensker i Norge, og i Østfold utgjorde svenskene hele 10 % av befolkningen.

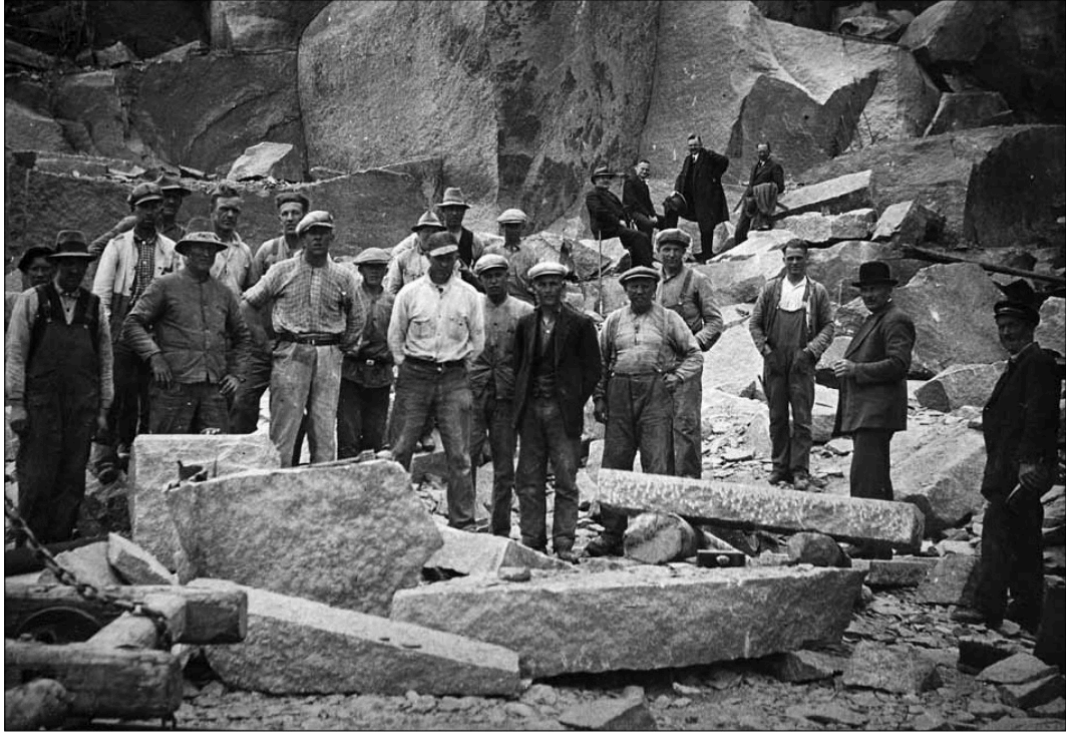
Etter hvert ble imidlertid forholdene vanskeligere i Norge også. Det ble større press på arbeidsmarkedet, og den svenske arbeidskraften var ikke så ettertraktet lenger. De hendte at svenskene ble beskyldt for å presse lønningene ned og for å "ta jobbene fra" nordmenn. Her kan man kanskje trekke noen paralleller til dagens innvandringsdebatt og den siste tidens diskusjon om "gjestearbeidere" fra de nye EU-landene?

De siste tiårene av 1800-tallet ble det også en innstramning i bestemmelsene om hvem som fikk lov til å oppholde seg i Norge. Da Gustav, Johannes og Fredrik kom til Halden gjaldt loven om passfrihet fra 1860, og det ble praktisert en ganske liberal innvandringspolitikk. Man hadde likevel flere former for registrering av innvandrere, og det var en fordel å ha med seg attester, "betyg", fra hjemsoget. Norge og Sverige hadde dessuten en gjensidig avtale om tilbakesending av innvandrere uten hjemstavnsrett, d.v.s. rett til å bo og motta fattighjelp i en kommune. Denne retten oppnådde man etter å ha bodd 2 år i kommunen.

Med loven om statsborgerrett av 1888 og ikke minst med Fremmedloven av 1901 ble bestemmelsene enda strengere. Man la nå mer vekt på "avstammings-prinsippet" for å få norsk statsborgerskap, og statsborgerskap ble en forutsetning for å oppnå hjemstavnsrett. Utlendinger fikk meldeplikt og måtte skaffe seg "oppholdsbok" hos politiet. Man kunne dessuten sendes tilbake til Sverige hvis man ikke klarte å forsørge seg selv og lå fattigvesenet til byrde. Dette rammet i særlig grad syke og arbeidsløse.

Mange svensker kom i en ekstra vanskelig situasjon. I 1894 fikk Sverige sin lov om statsborgerskap, der det bl.a. ble slått fast at innbyggere som hadde vært borte fra landet sammenhengende i 10 år mistet sitt svenske statsborgerskap.

Man skal heller ikke se bort fra at selve unionsstriden i årene før 1905 førte til mer motvilje overfor de svenske innvandrerne. Det ble foretatt ekstra mange utvisninger i årene 1903-4. Det kan virke som om reglene ofte ble strengt praktisert, i alle fall hvis det var fare for at innvandrerene kunne bli en økonomisk belastning for kommunen.

Stenhoggere i Trolldalen på Kråkerøy fotografert i 1932. Foto utlånt av Steinar Brynildsen.

Mange innvandrere fra Sverige jobbet i stenhuggerindustrien i Østfold. Her fra Trolldalen på Kråkerøy.